

חוק ההסדרים 2002 - פגיעות בשכבות המוחלשות

עמדת פורום הארגונים למאבק באבטלה

ציבור העובדים, המובטלים ונתמכי הבטחת הכנסה

1. ביטול סעיף 123(א)

הסבר:

סעיף 123(א) - פגיעה בציבור המתקיים זמן רב על גמלת הבטחת הכנסה - סעיף 5(ג) לחוק הבטחת הכנסה, התשמ"א-1980, קובע זכאות לגמלאות בשיעור מוגדל, בין השאר, למי שמקבל גמלת הבטחת הכנסה לאורך זמן – במשך 24 חודשים או יותר. הקצבה המוגדלת לציבור זה נקבעה מתוך הנחה שהימצאות במערכת במשך שנתיים מעידה על קושי לחזור לשוק העבודה, ועל-כן מצדיקה מתן סיוע מוגדל שיסייע למשק-הבית להתקיים לאורך זמן. הצעת חוק ההסדרים מציעה לבטל את סעיף 5(ג) שלעיל, כך שהימצאות של שנתיים במערכת לא תהווה עילה לקבלת קצבה מוגדלת. החשש מהיות ההסדר האמור בגדר תמריץ שלילי ליציאה לעבודה, הביא את האוצר לבטל אותו באופן גורף, ללא קביעת כל קריטריונים פרטניים, וללא הצעה אלטרנטיבית לתמיכה או שיקום של ציבור זה.

2. ביטול סעיפים 121(1), 21(4), 22(א)

הסבר:

סעיפים 121(1) עד 21(4) וסעיף 22(א) צמצום מספר הימים המקסימלי לקבלת קצבת ביטוח לאומי בגין פגיעה בעבודה, מ- 182 יום, ל- 91 יום בלבד - סעיף 92(ב) לחוק הביטוח הלאומי (נוסח משולב), התשנ"ה-1995, קובע, כי ישולמו דמי פגיעה לעובד שנפגע בעבודתו, וכתוצאה מכך אינו יכול לעבוד, כל עוד אינו עוסק בעבודה אחרת ונזקק לטיפולים רפואיים, לשיקום או להחלמה. סעיף 102(ב) לאותו חוק קובע דמי פגיעה (מופחתים) גם למי שנפגע כושר עבודתו באופן חלקי כתוצאה מפגיעה בעבודה. סעיפי הצעת חוק ההסדרים קובעים, כי הסעיפים שלעיל יתוקנו, כך שהתקופה המרבית שבה ישולמו דמי פגיעה לאותם נפגעי עבודה תהיה 13 שבועות, במקום 26 שבועות כקובע כיום בסעיפים אלו.

מדובר בפגיעה חמורה בזכויות ביטוחיות של מי ששילם לביטוח הלאומי מדי חודש, וכעת, כאשר הוא נפגע בעבודתו מופחתים מספר ימי ההחלמה וההתאוששות להם הוא זכאי. אמנם בתום 91 הימים יכול המבוטח לפנות לוועדה רפואית שתקבע לו אחוזי נכות (שבהתאם להם תשולם לו קצבה), אך מי שמצבו הרפואי לא יוגדר כנכות כלשהי ובכל-זאת מצבו יצריך העדרות מן העבודה וטיפולים רפואיים, ימצא עצמו מחוסר כל סיוע כספי.

3. ביטול סעיף 23(2)

הסבר:

סעיף 23(2): הפליית מקבלי דמי אבטלה לעומת מקבלי תגמולים אחרים, כך שסיכוייהם של המובטלים לקבל השלמת הכנסה יהיו נמוכים מאלה של מקבלי התגמולים האחרים - סעיף 12 לחוק הבטחת הכנסה קובע, כי בחישוב סכום הגמלה לה זכאי אדם, לא יובא בחשבון חלק (17% עד 40% מן השכר הממוצע במשק) מתוך ההכנסה וזאת על מנת להגביר את סיכויי העובד לקבל השלמת הכנסה. מטרת הסעיף היא לגרום לכך כי השכר+ ההשלמה יהיו גבוהים מהסכום שהיה מתקבל מהגמלה לבדה. הסעיף נחקק על-מנת לעודד מקבלי הבטחת הכנסה לצאת לשוק העבודה, ולמנוע מצב בו הם ירתעו מלעבוד מתוך חשש לאבדן אוטומטי של כל הגמלה.

ביוני 2001 נכנס לתוקף תיקון לחוק, הקובע, כי מהטבה זו ייהנו גם מקבלי קצבאות מחליפות הכנסה שונות, וביניהן: דמי לידה וגמלה לשמירת הריון, דמי פגיעה בעבודה, דמי אבטלה, תגמול שירות במילואים ועוד. מטרת התיקון היתה להעניק הטבה זו גם למי שעבד, אך עקב אירוע חיצוני נאלץ להפסיק את עבודתו.

הצעת חוק ההסדרים מציעה להשמיט את מקבלי דמי האבטלה מרשימת מקבלי הקצבאות הללו, כך שהם לא יהנו מן ההטבה האמורה. הצעה זו מפלה את המובטלים ומתעלמת מכך שגם הם, כמו מקבלי שאר הקצבאות הנייל, הינם קורבנות של אירוע חיצוני שגורם להם להפסיק לעבוד, כגון פיטורין, צמצום דרסטי של היצע העבודה, הידרדרות מהירה של מצב המשק, ועוד.

4. ביטול סעיף 13 לחוק ההסדרים:

הסבר:

סעיף 13: פגיעה באזרחים העומדים בכל תנאי הזכאות להבטחת הכנסה, למעט העובדה שהם בעלי רכב ישן וקטן, אשר במקרים רבים, הוא שמאפשר את יציאתם לעבודה-בינואר 2001 התקבל בכנסת תיקון מס' 15 לחוק הבטחת הכנסה, שקבע כי מי שעומד בכל התנאים לקבלת גמלת הבטחת הכנסה, לא ייפסל מקבלתה רק בשל העובדה שבבעלותו רכב, וזאת אם מתקיימים בו תנאים ספציפיים. שניים מתנאים חלופיים אלה הם: 1. הוא עובד ומשתכר 20% מן השכר הממוצע במשק ומעלה, והרכב הוא קטן וישן (בהתאם לקריטריונים שנקבעו שם); 2. ילדו של בעל הרכב הוא נכה. הצעת חוק ההסדרים מציעה להתלות חקיקה זו לשנתיים כך ששני התנאים המקלים הני"ל יחולו מאוקטובר 2004.

5. ביטול סעיף 23(3):

הסבר:

סעיף 23(3): אימוץ תפיסה עונשית כלפי מקבלי הבטחת הכנסה- בהצעת חוק ההסדרים מוצע לתקן את סעיף 19 לחוק הבטחת הכנסה, כך שיעוגנו בו שתי הוראות:

- האחת, כי במידה ותובע גמלה לא מסר מידע כנדרש בחוק ועל אף זאת החליט המוסד לביטוח לאומי לשלם לו גמלה, הגמלה תופחת ב- 25%. הוראה זו תעניש תובעים רבים על לא עוול בכפם, שכן פעמים רבות המחסור במידע נובע מכך שהמוסד שכח להעביר לתובע את הטפסים הנדרשים, או איבד את הטפסים שהוגשו לו וכד'. במקרה כזה, כאשר המוסד מחליט לשלם את הגמלה על אף המחסור במידע, ואינו דורש את השלמתו כתנאי לקבלתה, אין כל מקום להפחיתה ב- 25%.

- השניה, שבמידה ותובע גמלה מסר ידיעה כוזבת או מסמך מזויף, אזי במשך שלושה חודשים תופחת גמלתו בשיעור של 25%. במידה ואדם מסר נתון כוזב, שלגביו נתגלה בדיעבד כי אלמלא הוגש, האדם לא היה זכאי לגמלה – המוסד ממילא לא ישלם לו גמלה. על כן הסנקציה הקבועה תחול רק במקרים בהם הנתון הכוזב אינו קשור לשאלת זכאותו של הפונה לגמלה שקיבל. המדובר לפיכך באנשים שכן עומדים בקריטריונים של הגמלה, אך מסיבות אלו ואחרות מסרו נתונים כוזבים.

בהעדר קשר ישיר בין הנתון הכוזב לבין זכאות הפונה, הרי שהוראה זו הינה במהותה עונשית. ראשית, הטלת עונש כזה ללא הליך מוסדר פוגע בזכותם של התובעים להליך הוגן. שנית, מאחר שהסעיף קובע מפורשות, שאין בהפחתת הגמלה כדי לגרוע מאחריותו הפלילית של הפונה, הרי שנוצרת ענישה כפולה ופסולה.